

NOVA AKROPOLA

ZA BOLJEG ČOVJEKA I BOLJI SVIJET

POVODOM 420 GODINA SMRTI

GIORDANO BRUNO

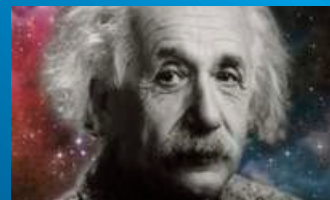
**Kako se
ostvaruju snovi**

**KRONOS I
KAIROS**

**PAMĆENJE I
IMAGINACIJA**

**ALBERT
EINSTEIN**

4

NOVA AKROPOLA

ZA BOLJEG ČOVJEKA I BOLJI SVIJET

02 | 2020. WWW.NOVA-AKROPOLA.COM

Sadržaj

4 GIORDANO BRUNO

Andrija Jončić

6 PAMĆENJE I IMAGINACIJA

Delia Steinberg Guzmán

7 KAKO SE OSTVARUJU SNOVI

Jorge Ángel Livraga

12 KRONOS I KAIROS

Dva pogleda na vrijeme

Hannes Weinelt

15 ALBERT EINSTEIN

O znanosti i znanstvenicima

18 NUTARNJA ČISTOĆA

Marta Mihičić

Impresum:

Glavni urednik: Andrija Jončić

Izvršna urednica: Nataša Žaja

Urednici rubrika: Dijana Kotarac, Jerko Grgić, Anastazija Pulja, Atila Barta, Marta Mihičić, Damir Krivdić, Marijana Starčević Vukajlović, Ariana Deranja, Jasminka Zoretić

Lektura: Branka Žaja

Tehničko uredništvo:
Svjetlana Pokrajac, Matija Prević

ISSN 1849-6237

Izdavač:

NOVA AKROPOLA - kulturna udruga

Ilica 36, 10000 Zagreb

Tel: 01/481 2222

web: www.nova-akropola.hr

e-mail: info@nova-akropola.com

6

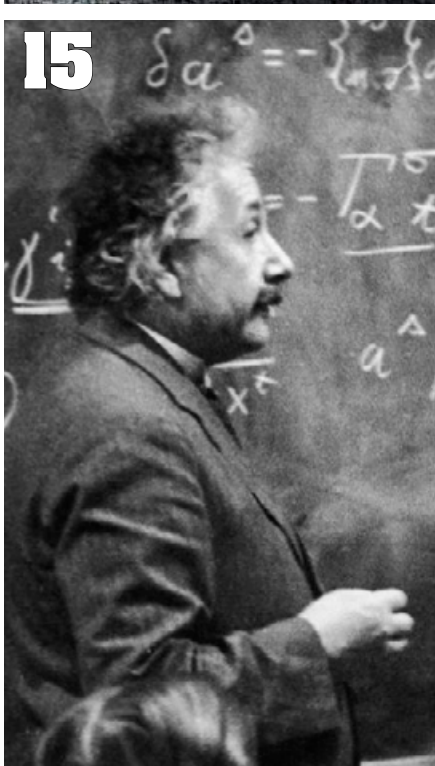
7

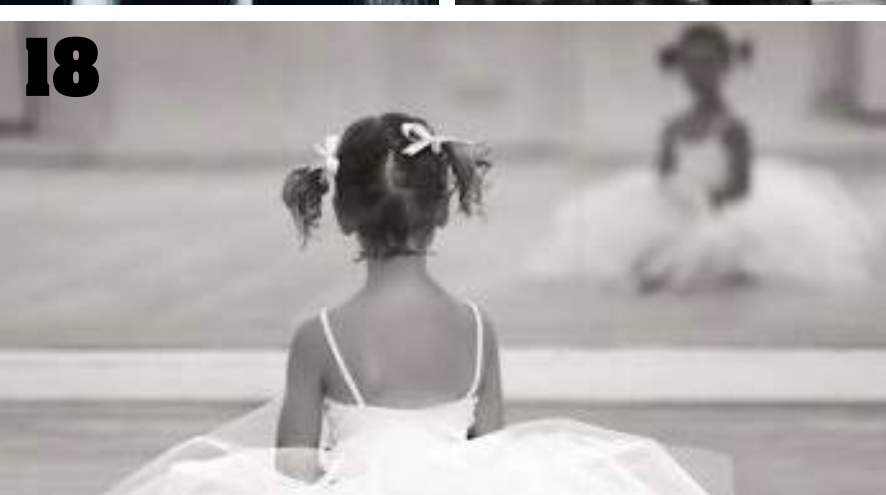
12

15

18

Postoje mnoge stvari u životu koje je korisno pamtiti i obnavljati, vraćati im se kako bismo ih produbljivali i usavršavali. I to nam uglavnom ne predstavlja problem u okviru konkretnog što donosi svakodnevnica, gdje rezultate vidimo brzo i očigledno.

No, je li tako u puno suptilnijim stvarima koje nas određuju kao ljudska bića? Čuvamo li naše dostojanstvo? Pamtimo li naše najljepše snove? Ustrajemo li usprkos svemu lošem oko nas u onom boljem i sadržajnijem, onom puno primjerenijem nama kao ljudskim bićima?

Sjetimo li se kada koliko je znanih i neznanih ljudi u prošlosti sanjalo neke buduće ljude, nadajući se boljem čovjeku i boljem svijetu? Kojim su se sve

opasnostima izlagali da bi čuvali i prenosili dragocjena znanja, posvećujući čitav život učenju i podučavanju, istraživanju i stvaranju...

Zato se ove godine na 420. godišnjicu smrti prisjetimo Giordana Bruna kao jednog takvog svijetlog primjera iznimne ustrajnosti u potrazi za istinom i duboke posvećenosti razvoju najboljih humanih vrijednosti i ljudskih potencijala. Čovjek kojeg je sanjao ovaj Prometej renesanse može umijećem reminiscencije i stvaralačke imaginacije uzdignuti obzore svijesti, povezujući svoje biće s beskrajnim univerzumom iz kojeg je potekao i čiji je sastavni dio. ☞

Uredništvo

GIORDANO BRUNO

Andrija Jončić

Ove se godine obilježava 420 godina od smrti Giordana Bruna. Kako se često više spominje njegovo spaljivanje na lomači negoli značenje njegove filozofije, smatramo potrebnim ukratko predočiti osnovne crte filozofske misli Giordana Bruna.

Bruno je proširio Kopernikov heliocentrični sustav na "beskonačnost svemira i mnoštvo svjetova", čime je prvi jasno dao sliku fizičkog svemira koju i mi danas prihvaćamo.

Govorio je da su planeti drugačije prirode od vatrenih zvijezda; o tome kako zvijezde imaju vlastitu svjetlost, a planeti odražavaju svjetlost zvijezda; planeti imaju vatrenu jezgru duboko ispod površine, kreću se

oko sunca po manje simetričnim putanjama... Tvrdio je da su kometi ledeni blokovi koji dolaze iz vanjskog prostora u blizinu zvijezda, što je otkriveno pomoću satelita tek krajem XX. stoljeća. Osim ovih, iznio je još niz konkretnih podataka, do sada znanstveno potvrđenih, ali i onih koje suvremena znanost još nije istražila. Zanimljivo je da je sve to tvrdio prije izuma prvog primitivnog teleskopa i dokaza da se Zemlja vrti oko Sunca.

Bruno se nazivalo glasnikom i mučnikom prirodnih znanosti. On to ipak nije bio, jer se protivio nastojanju objašnjavanja svijeta isključivo promatranjem i "matematičkim" metodama. Smatrao je da prirodna znanost može pronaći samo "slučajnost slučajnosti" jer

se bavi samo sjenama, tj. fizičkim svemirom.

Nije bio ni protivnik religije, kako se to obično smatra. Držao je da religija daje moralni putokaz, ali ne govori o stvarnosti.

Za njega je ispravan put spoznaje onaj koji obuhvaća cjelinu, onaj koji ne ograničava, već oslobađa duh. Smatrao je da se spoznaja treba temeljiti na objektiv-

nom mišljenju i intuiciji pomoću kojih je moguće doći u dodir s božanskim i istinitim, a to je, prema njemu, razumijevanje zakonitosti i uzroka svih pojava.

Priroda je *božanska sjena*, odnosno – priroda je Bog u stvarima (*natura est deus in rebus*). Cijeli je univerzum veliko živo biće, odnosno postoji jedan Život u kojem sudjeluje bezbroj *božanskih monada* – živih bića. Navedeno je u skladu s najmodernijim, ekološkim stajalištem znanosti.

Ali Bruno ide još dalje i, polazeći od Platonova učenja o idejama, iznosi svoju spoznajnu metodu – "umijeće pamćenja i mašte" – koja predstavlja izraz neograničene kreativne sposobnosti.

Moderna se misao nevoljko upušta u ozbiljno vrednovanje pojma mašte jer današnji materijalistički spoznajni put, pretjerano zanesen tehnološkim igračkama, bitno ne razlikuje vrijednost stvaralačke mašte od obične fantazije. Ovdje Bruno jasno kaže: "Mašta mora biti prva veza duše, posrednik između vremenskog i vječnog. Ona je osjetilo ili, točnije rečeno, jedino istinsko osjetilo. To je tijelo i nositelj duše, izvor odakle istječe ljudski život, najplemenitija metoda za komuniciranje s Bogom."

Kao što je na planu univerzuma govorio o beskonačnosti svemira i mnoštvu svjetova, na razini čovjeka, afirmirajući spoznajni put pomoću kreativne imaginacije (stvaralačke mašte), otkriva neslućene dubine ljudskog dostojanstva utemeljenog na čovjekovu božanskom identitetu – *mikrokozmosu*, koji u malome sadrži sve osobine čitavog univerzuma – *makrokozmosa*.

Kruna njegove filozofske misli je *herojski zanos*, način djelovanja *herojskog filozofa* koji se služi snagom božanskog unutar sebe, snagom koja omogućuje duši da se uzdiže. To je duhovno rađanje – *majeutika*, a podrazumijeva rađanje onoga što se nalazi u vlastitoj duši: "Treba imati vlastitu muzu, a ne ljubakati s Homerovom", "Treba znati sijati zrna vlastite kreposti i darovitosti, a ne grickati, prljati, blatiti, žvakati tuđa proučavanja i napore."

Bruno se borio protiv vjerskog fanatizma i sljepila službene znanosti svoga vremena, o kojem govori: "Ludacima nazivaju one koji ne znaju raditi po uobičajenim pravilima, bilo zato što teže naniže, jer su manje razumni, bilo zato što teže naviše, jer su pametniji." Stoga se borio za preporod vitalnih vrijednosti ljudskog duha, dajući smjernice za izlazak iz mraka srednjega vijeka.

Nakon četiri stoljeća opet smo zapali u kulturnu i civilizacijsku stagnaciju. Tko će nam u XXI. stoljeću ukazati na toliko potrebne nove i humanije spoznajne smjernice?

Možda ponovno upravo Giordano Bruno. ☞

PAMĆENJE I IMAGINACIJA

Delia Steinberg Guzmán

Iako nas nekoliko stoljeća dijeli od intelektualne revolucije koju je započeo Giordano Bruno, još uvijek joj se rado pridružujemo. Ona započinje povećanjem sposobnosti našeg pamćenja, drugim riječima, odnosi se na znanje o tome kako živjeti. Umjesto da prolazimo kroz život poput lista na vjetru, možemo skupljati iskustva, a da se pritom ne bojimo njegovati ih i usvajati. Iz iskustva možemo izvući ono što nam je bitno.

Znati kako živjeti znači upotrijebiti moć pamćenja, umjesto da uvijek ponavljamo iste pogreške. Time ćemo iz našeg rječnika iskorijeniti poslovice da je čovjek jedina životinja koja se o isti kamen spotiče dva puta, ako ne i tisuću puta. Trebali bismo se spotaknuti jednom i ako postoji pamćenje – više ne ponavljati istu pogrešku. Trebamo povećati sposobnost pamćenja, ovdje i sada.

Trebali bismo povećati i sposobnost imaginacije, jer ona je oružje pomoću kojega stvaramo. Prije smo rekli: "Znati kako živjeti", a sada ćemo reći: "Znati kako graditi". Imaginacija se ne odnosi na obilje fantastičnih slika koje nas preplavljuju i u kojima se gubimo tražeći zaklon od života, umjesto da se suočimo s njim. Imaginacija predstavlja zrcalo, sposobnost da se uhvate slike s višeg plana te snagu da se te slike oživotvore u stvarnosti. Služimo se imaginacijom kako bismo postali umjetnici, kako bismo oblikovali sami sebe.

Pomoću imaginacije možemo dohvatiti ideje s višeg plana; ona omogućava da radimo s čistim i plemenitim elementima i tako izgrađujemo plemenita ljudska bića. Jednom kad imamo ideju, sliku, arhetip, možemo ih reproducirati s autentičnošću umjetnika kojeg smo probudili u sebi.

I ne radi se samo o tome da povećamo moć pamćenja i imaginacije, također trebamo preispitati naša sjećanja duše, prihvaćajući ih kao tihiu naznaku svijeta koji postoji danas, koji će nastaviti postojati i kojeg smo mi dio. U tim je sjećanjima onaj dio nas koji je dubok i koji ne prihvaća smrt. Gledajući na takav način, ono što smo obično smatrali nezanimljivim, apsurdnim ili besmislenim, odjednom zadobiva život, boju i smisao; tada znamo zašto nešto činimo.

Da zaključimo, naša revolucija sastoji se u tome da znamo kako živjeti pomoću pamćenja i kako graditi pomoću imaginacije – da bismo mogli Biti.

Također, trebali bismo se sjetiti starog učenja s Istoka koje objašnjava što je to pamćenje. Ono govori da je pamćenje svojstveno vjernosti prema samome sebi. Možemo reći da pamćenje ima onaj tko je vjeran sebi, tko se sebe sjeća i prepoznaje se, te onaj tko sebe izgrađuje. ☸

Izvadak iz knjige Sjećanja i reminiscencije

S engleskog prevela: Maja Tokić

KAKO SE OSTVARUJU SNOVI

Jorge Ángel Livraga

Onima koji prvi put čitaju moje tekstove uvijek napominjem da su moji članci zapravo refleksije, neke spoznaje i poneka promišljanja. Smatram da svaka osoba ima filozofsku prirodu, odnosno da smo svi filozofi i da ne postoji fakultet koji bi mogao stvoriti filozofe. Diploma može biti dokaz posjedovanja niza tehničkih znanja, ali nema fakulteta koji stvara filozofe, kao što nema ni onih koji stvaraju pjesnike ili glazbenike. Filozofija je nemir koji nosimo unutar sebe, a čovjek je *filo-sophos*, odnosno zaljubljenik u mudrost, zaljubljenik u ono duboko što se nalazi iza stvari.

Ovaj se *filo-sophos* nalazi u svima nama. Pitanje je samo, kako kaže Sokrat, ponovnog susretanja sa sobom. Potrebno je sastati se sa samim sobom kako bismo susreli sebe, kako bismo u tom čudesnom zrcalu vidjeli svoje novo lice, ono nutarnje lice koje možemo imati, ono lice koje odražava našu dubinu.

Upravo to naše *duboko* lice bit će polazišna točka današnje teme: *Kako se ostvaruju snovi*. Neću govoriti o snovima u fizičkom smislu, to jest o tome spavamo li ili smo budni, nego o snovima kao nadama i kao arhetipovima, odnosno o svemu onome što se nalazi iza onog fizičkog.

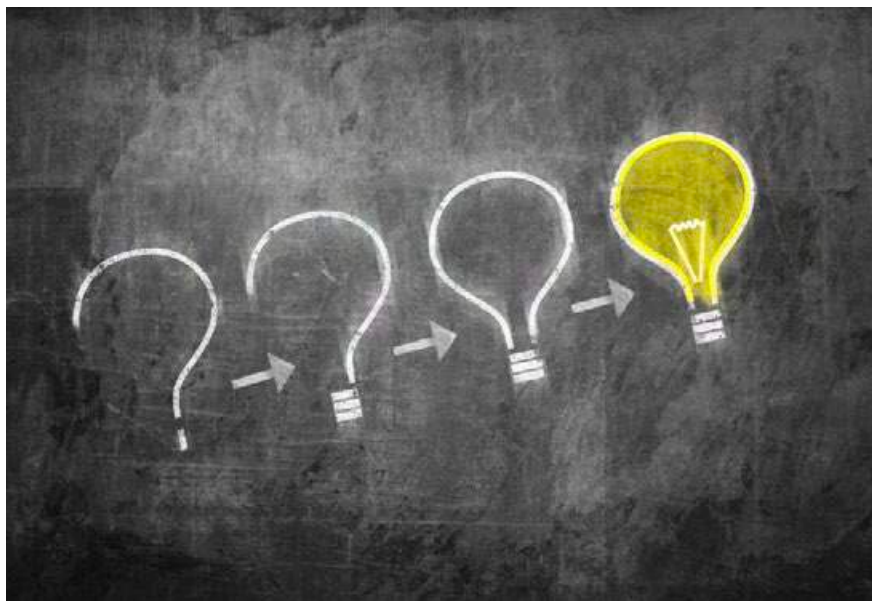
Znamo da postoji zakon gravitacije zbog kojega voda teče s planine prema moru, ali taj zakon je meha-

nički entitet, iza njega mora postojati neko Biće, a ovo Biće, kako je rekao Calderón de la Barca, san je koji sanja rijeka. Rijeka je rijeka i teče zato što sanja da teče. Isto tako, ptice sanjaju da su ptice, a mi smo jednom sanjali ono što sada jesmo.

Svi imamo različite snove, neki su umjetnički, drugi obiteljski, ekonomski, socijalni, politički. Cijeli svijet ima snove. Ponekad mislimo da netko, zato što je siromašan ili se drugačije odijeva, nema mogućnost sanjanja. Ali svatko je na svoj način sposoban sanjati. Svi smo u dodiru s tim unutarnjim Bićem u kojem žive arhetipovi, gdje se nalaze snovi.

U nama živi svijet arhetipova, prastari zvov koji nas poziva na Savršenstvo, poziva nas prema Dobru, Slozi, Ljubavi. To je snažan zvov, moćan, trajan, koji nas ne napušta nikada. Taj zvov ne stari nikada, taj zvov ne mari za sijede vlasi, usprkos godinama, taj zvov u nama traje... traje... traje...

Ponekad, kada smo skromni, kada se povučemo u osamu, osjetimo da u nama zaiskre snovi. Neki nas

tajanstveni zvukovi dozivaju iz pjesama koje možda, zbog stidljivosti, nikada nismo napisali. Ima toliko neobične glazbe, ali je ne možemo prizvati u postojanje jer ne znamo svirati ili ne poznajemo note. Imamo na tisuće ideja kako bi se nešto moglo napraviti, ali ne možemo to ostvariti jer nemamo potrebna financijska sredstva.

U nama živi svijet arhetipova, prastari zov koji nas poziva na Savršenstvo, poziva nas prema Dobru, Slozi, Ljubavi. To je snažan zov, moćan, trajan, koji nas ne napušta nikada. Taj zov ne stari nikada, taj zov ne mari za sijede vlasi, usprkos godinama, taj zov u nama traje... traje... traje...

Dakle, kako se ostvaruju snovi? Govorili smo već o tome kako u Prirodi postoji podjela na sedam razina, kao što tjedan ima sedam dana, osnovna muzička ljestvica sedam nota, sedam je osnovnih boja itd. Postoji sedmerostrukost koja usmjerava poznati pojavni svijet.

Snove, da bi se ostvarili, također vodi broj sedam. Postoji jedna dimenzija koju možemo nazvati **dimenzijom volje**. U toj dimenziji sve je kemijski čisto. Oni koji su čitali Schopenhauera sjetit će se što je rekao o volji, o čistim impulsima, o onoj vrsti brojeva ili stvari koje postoje daleko od svih pojavnosti i izazivaju uvijek slične fenomene. Taj svijet ne dohvaća smrt, ne dohvaća ga dekadencija, ne dohvaća ga ni jedan oblik nečistoće koji danas poznajemo.

Ispod njega nalazi se **svijet intuicije**, gdje se subjekt i objekt nalaze u izravnom kontaktu, gdje možemo,

na neki način, upoznati stvari izravno, bez potrebe za posrednikom. Na primjer, ako odete u Grčku i posjetite Partenon, reći ćete da je Partenon lijep iako možda ne znate ništa o arhitekturi i arheologiji.

Uostalom, bilo tko može reći je li neki objekt lijep ili nije; možda se nećemo svi složiti, možda imamo različita viđenja ljepote, ali svi možemo reći da je nešto lijepo kada je stvarno lijepo. Nije nam potrebno objašnjavati je li napravljeno od ovog ili onog materijala; postoji nešto u nama, nešto beskompromisno, što nam jasno govori je li nešto lijepo ili nije.

Postoji i treća razina, **razina intelekta**. Prema grčkim filozofima, intelekt je taj koji nam omogućava razumjeti stvari duboko, dohvatiti ih u potpunosti, doći do njihove srži.

Ispod ove je **razine svijet razuma i želja**; na ovom planu ulazimo u vječitu dvostrukost, jer naš um je dvostruk. To je područje uma sa željom, on nastoji nešto znati, žeda za upoznavanjem stvari, za raspredanjem, pobjeđivanjem i gubljenjem.

Razina koja se nalazi ispod ove je **svijet psihe**, svijet u kojemu započinju naši snovi, odnosno naša maštanja i naše fantazije, to je onaj psihički svijet koji uzrokuje da se naše biće u potpunosti promijeni u tuđim očima. Na primjer, postoje ljudi koji nisu fizički lijepi, ali imaju neki poseban šarm koji će nas privući, imaju ono *nešto* što pobuđuje naše zanimanje. S druge strane, postoje ljudi vrlo lijepe vanjštine, dobro odjeveni, ugodne pojavnosti, ali nam nikako ne *leže*, nisu nam

simpatični. I često se pitamo zašto nam netko tko je dobar i častan ipak ne *sjeda* dobro. To je psihički svijet, koji se na određeni način povezuje sa svijetom intuicije.

Svijet psihe je poput krune iznad jednog nižeg svijeta, **svijeta vitalnosti**. Sve stvari imaju vitalnost. Sve stvari imaju dah života i taj dah ih održava manifestiranima. Ispod razine vitalnosti nalazi se **razina manifestacije**.

Kako se manifestiraju snovi? Postoji svijet arhetipova. Ako vas, na primjer, upitam: koliko je dva plus dva? Četiri. Odlično. Ali koliko čega? To nema potrebe objašnjavati. Dakle, postoji jedan viši svijet, apstraktan, koji se nalazi negdje izvan svojstava boje, oblika, veličine, i u tom svijetu nalaze se arhetipovi snova koji kreću u svoje ostvarenje u manifestaciji.

Na koji se način oni ostvaruju? Ostvaruju se korak po korak. Razmotrimo jedan primjer. Što prvo poduzimamo da bismo sagradili kuću? Najprije ju želimo, to je čin volje. Nakon toga razmišljamo o svojoj želji: želimo imati prozor s četiri rešetke i dvjema vazama s cvijećem te jedan bor i psa itd. To je ono što osjećamo, na neki način slutimo, to je naš arhetip. Naš san se već spušta, *utjelovljuje se*. Tada počinjemo na svom snu raditi intelektom. Kako zamišljamo tu kuću? U obliku kule, kvadratnu, visoku, nisku, veliku? Tako započnemo poimati svoju kuću. Slijedi drugi dio: koliko će koštati kvadratni metar, koliko cement, pločice itd.? Tu smo u svijetu razuma, u svijetu želja. Kada zaključimo što je otprilike moguće realno ostvariti, počinjemo

No snovi, prema klasičnim filozofima, nisu ljudska tvorevina, nego su postojali prije ljudi. Snovi, arhetipovi ovdje su od samog početka svih stvari. Sve u Prirodi postoji neovisno o tome istraživali mi to ili ne. Postoji prvotni prirodni nacrt koji je daleko izvan naših mogućnosti shvaćanja. Danas govorimo o sedam muzičkih nota, podijelili smo tjedan na sedam dana povezujući ih s određenim planetima itd., ali to je na određeni način već u postojanju, već je ugrađeno u samu koncepciju kozmosa. Tako i snovi žive i postoje kao nevidljivi prijatelji, nepoznata bića koja nas nikada ne napuštaju, žive u svom svijetu arhetipova. Goblini, vitezovi, dame, obojena svjetla, čudne stvari, nepoznati glasovi, slike koje nikada nismo vidjeli, riječi koje nikada nismo čuli, koje nikada nismo učili... Oni se nalaze u nekoj vrsti Pandorine kutije, iz koje nikada nije pobjegla Nada, tu su snovi koji će se malo- pomalo ostvarivati.

svoju kuću psihički željeti, time smo ušli u psihički svijet u kojemu se stalno iznova i s pažnjom posvećujemo svome snu i time mu osiguravamo vitalnost koja se polako povećava. To je život, dali smo život svojim snovima.

Neke snove možda nije tako lako ostvariti, ali to je tema koja traži puno više vremena. Ponekad postoje određeni interesi, čimbenici koji ograničavaju naše snove. Jer tuđi snovi mogu u nekim slučajevima ograničiti mogućnosti ostvarenja naših.

Postoje elementi koji ne dopuštaju da se snovi ostvare onako kako bismo željeli. Zato je za njihovo ostvarenje potrebno prakticirati volju, potrebno je ovladati samim sobom, ali i znati kako željeti. Nije dovoljno samo razmišljati o želji, potrebno je želju i osjećati. Treba nam volja, vjera u sebe, trebamo se povezati s duhovnim svijetom, s tom velikom duhov-

nom riznicom koja se tamo nalazi – to su Volja, Intuicija, Intelpekt.

Tamo gore, na neki način, žive naši snovi i naši arhetipovi, oni koje ćemo ostvariti sada ili u nekom budućem trenutku. Tamo živi i ono što je krasilo Don Quijotea, koji je živio kao luda i umro razuman, ali tko zna, možda nije umro razuman niti živio kao luda, možda je bilo obratno... Jer nema veće ludosti od pridavanja prevelike važnosti tjelesnim stvarima i stvarima koje su samo prividno razborite. Možda nema ni veće mudrosti ni bržega puta do Istine od onoga da se znamo suočiti sa stvarima s dubinom i snagom; da znamo zajedno pjevati, razgovarati, biti zajedno, da možemo sanjati duboko i snažno.

Treba sanjati snažno, sanjati dok ne poteku suze na oči, sanjati napinjući mišiće, sanjati zatvorenih očiju. Moramo postati Volja u pokretu koja se kreće prema Snu koji želimo. Moramo imati unutarnju snagu jer to je ono što nas razlikuje od životinja, upravo ta unutarnja snaga, ta snaga sanjanja i stvaranja.

Kada bi svijet danas propao, kad bismo danas izgubili svu našu umjetnost, svu našu znanost, svu našu filozofiju, svu našu književnost, naše gradove, naše putove...

i kad bi ostao samo jedan jedini par na zemlji, on bi ponovno naselio zemlju, vratile bi se knjižnice, pjesme, djeca, slike. Vratili bi se Partenoni i piramide, jer čovjek u sebi nosi sve arhetipove čitavog čovječanstva.

Na određeni način svatko od nas u sebi odražava sve ljude na zemaljskoj kugli; svatko od nas ima u sebi sve snove svih ljudi koji su živjeli na Zemlji, kao i onih koji će tek doći. Svatko od nas ima neslućene potencijale, ali potrebna je upornost, snove nije lako ostvariti, to je vrlo teško. Godinu za godinom, mjesec za mjesecom, dan za danom, sat za satom, minutu za minutom moramo se truditi ostvarivati snove.

A ako nemamo vlastite snove, onda nastojmo slijediti tuđi san, ali nemojmo biti bez snova! Jer mi ne nosimo zvijezde u svojim rukama, a ipak naučili smo usmjeravati pogled prema zvijezdama na nebu, mi ne nosimo izvor vode na svojim leđima, ali naučili smo piti iz planinskih izvora...

Ako nemamo vlastiti san, pokušajmo slijediti neki veliki san koji će nas uzdići, radi kojega ćemo biti ljudi, ali ne samo izvana nego i iznutra. Jer ako smo stvarno Ljudi, kao što to zahtijeva Filozofija i kao što to zahtijeva priroda unutar svakog čovjeka, podignut ćemo se na noge i stajati skromno pred Bogom. Možemo reći: ja sam čovjek, ja imam snove, nisam stroj, ja sam daleko više od toga. Mogu djelovati, mogu usavršavati sebe, mogu sanjati nešto što je iznad mene samoga. Čestica sam Kreacije i kao takav mogu sanjati Novog Čovjeka, Novog Čovjeka koji neće imati naša ograničenja, jer kada se u njemu rodi pjesnik, on će moći napisati svoje stihove, a kada se u njemu rodi glazbenik,

To je ono što trebamo naučiti, osjetiti, nositi u svom srcu i glavi, u svakom kontaktu s ljudskim bićem, čak i kada pišemo pismo, čak i kada smo sami, uvijek se podsjećati da imamo čast BITI LJUDSKO BIĆE, da su iza nas tisuće godina povijesti, a ispred nas tisuće godina budućnosti.

on će moći skladati svoju glazbu. Mogu sanjati Novog Čovjeka koji zna živjeti ekološki, ne protiv prirode, već njoj na dobrobit i slijedeći prirodne zakone koji se i u njemu samome nalaze, očišćen izvana i iznutra; Novog Čovjeka koji ne poznaje strah, mržnju, zavist; Novog Čovjeka koji će se i nas sjećati s ljubavlju, jer smo mi o

njemu sanjali dok on još nije postojao...

U ovom mračnom trenutku povijesti, usred svih ovih kriza, gubitka vrijednosti, neodlučnosti i sumnji, mi odvažno sanjamo Novog Čovjeka koji se može roditi u nama: cjelovitog iznutra, kojeg neće moći kupiti ni sve zlato svijeta, duboko svjesnog svoje besmrtnosti, koji zna da biti Čovjek ne znači samo imati kostur, kosti..., nego da je to nešto puno dublje. Taj Čovjek je poput zrake svjetlosti, poput munje u noći...

Biti Čovjek u ovom povijesnom trenutku, biti sjemenka Novog Čovjeka, znači biti Svjetlo u noći. Naš put, kao što je rekao jedan mislilac, sastoji se od dugogodišnjeg putovanja pod svjetlom munja da bismo uz njihovo svjetlo stigli do Novog i Boljeg Čovjeka kojeg svi sanjamo. Mi možemo omogućiti silazak snova, naše ruke pune sjemenki primit će bijele golubice nadahnuća, i ponovo će živjeti novi Homeri koji će pjevati, ponovo će živjeti veliki ljudi koji će klesati i slikati. Ponovo ćemo moći biti ponosni što smo LJUDI.

To je ostvarivanje snova, malih snova poput onoga o kući i velikih poput ovoga o Novom Čovjeku.

Ono što omogućuje utjelovljenje, ostvarenje snova, to je filozofski način razmišljanja. Svatko od nas jedan je san. Vi ste, da tako kažem, sanjali mene, a ja sam sanjao vas. Sanjali smo obostrano, zato smo se i susreli.

Znamo li što smo mi stvarno u ovom svijetu snova i nadanja? Možda jedno svjetlo koje prolazi na horizontu...?

Ljudi smo, Filozofi, sjemenka Novog Čovjeka, ona neumoljiva snaga koja može učiniti ono što je sanjao Cervantes u svom Don Quijoteu: pretvoriti divove u vjetrenjače, a ne vjetrenjače u divove. Sjetite se kako je Don Quijote nasrnuo na vjetrenjače vjerujući da su divovi, a Sancho mu je rekao: "Pazite! To su vjetre-

njače..." Don Quijote mu je odgovorio: "To su nemani, naši neprijatelji", nasrnuo je na njih i pao na zemlju. Zatim mu je Sancho rekao: "Nisam li Vam rekao, gospodine, da su to vjetrenjače?", a Don Quijote mu je odgovorio: "Nisam li ja tebi rekao, Sancho, da ima stvari koje se mogu naučiti samo kroz Viteštvo: postoje divovi koji se, kada se na njih nasrne, pretvaraju u vjetrenjače."

Ono što omogućuje utjelovljenje, ostvarenje snova, to je filozofski način razmišljanja. Svatko od nas jedan je san...

To je ono što trebamo naučiti, osjetiti, nositi u svom srcu i glavi, u svakom kontaktu s ljudskim bićem, čak i kada pišemo pismo, čak i kada smo sami, uvijek se podsjećati da imamo čast BITI LJUDSKO BIĆE, da su iza nas tisuće godina povijesti, a ispred nas tisuće godina budućnosti.

Ne zaboravimo da smo jedna od karika velikog lanca i da imamo povijesnu odgovornost donijeti nove sjemenke u Novi Svijet i otvoriti brazde Nove Zemlje. Smognimo dovoljno snage da svaki dan ustanemo obnovljeni, budimo ono što jesmo, radimo ono što radimo, ali nastojmo to činiti dobro, nastojmo to činiti na filozofski način. Nastojmo uvijek biti povezani sa svijetom snova, sa svijetom koji čeka da nas nakon smrti čudesno primi, prožete mirom kojeg donosi ispunjena dužnost.

Sa španjolskog prevela: Nives Lozar

KRONOS I KAIROS

DVA POGLEDA NA VRIJEME

Hannes Weinelt

Kuda je Bog stvorio vrijeme, nije ništa rekao o žurbi, glasi afrička izreka. No, bez obzira na to, činjenica je da nam vrijeme bježi. Patimo zbog kroničnog nedostatka vremena. Naše vrijeme mjeri *kronometar*, odnosno sat, dok se u drugim kulturama vrijeme vagalo, što je bila zadaća Kairosa, boga pravog trenutka.

Različite znanosti različito pristupaju pojmu vremena: povijest naglašava kronologiju i pokušava odijeliti različita razdoblja, psihologija izučava subjektivni doživljaj vremena, u prirodnim znanostima od Newtona je bilo govora o apsolutnom vremenu, dok je s Einsteinom sve postalo *relativno*. Ovako ili na slične načine, filozofi svih epoha vrijeme su povezivali s ljudskom svijesću. Ipak, vrijeme za nas još uvijek ostaje zagonetka i nešto čime teško vladamo.

Vrijeme je put

Prošle godine sam prilikom putovanja vlakom iz Innsbrucka u Graz doživio blizak susret s vremenom. Vrijeme sam shvatio kao zatvorenu cjelinu, kao što je to put od Innsbrucka do Graza. Prošlost je bila put kojim sam već proputovao, budućnost put koji je bio predomnom, a sadašnjost mjesto na kojem sam se trenutno nalazio. Što sam više bio u svom vremenu, što znači na svome putu, više sam ga osjećao kao mir, kao osjećaj da *jesam*, poput vlaka koji je mirno i ravnomjerno klizao naprijed. Što sam se više udaljavao od svog vremena, odnosno od svojega puta, činilo mi se da vrijeme brže prolazi. To bi bilo kao da siđem s vlaka i izgubim se među brdima i skijalištima ili me put nanese u lokale i restorane u lovu za užicima i takozvanim *životom*. Što bih se više požurivao, činilo bi mi

se da vrijeme brže prolazi. Ipak, nije bilo vrijeme to koje je odmicalo, ja sam bio taj koji je bježao od svoga stvarnog puta i cilja.

U tom sam trenutku spoznao da je vrijeme put, a put cilj. Jer, kao u priči o gospođi Holle¹, nije dovoljno samo hodati putom ako želimo doći do cilja, potrebno je iskoristiti vrijeme, odnosno izvaditi kruh iz peći i protresti drvo, tada će nas na kraju puta dočekati zlatna nagrada, ili u suprotnom, zadesiti nesreća.

Kronos - proždirač

Kronos je, prema grčkoj mitologiji, svrgnuo s prijestolja svoga oca Urana. Budući da je sam htio izbjeći sličnu sudbinu, progutao je svu svoju djecu. Jedino se Zeus spasio lukavstvom i pobijedio ga. Kronos predstavlja sve što je staro, kao i misterij vremena. Vrijeme guta svu svoju djecu, sve se gubi u tami vremena, osim Zeusa koji predstavlja snagu. Onaj tko zadobije moć nad samim sobom, steći će moć nad vremenom. Važno je da se ono što je bitno, ono što je božansko, istrgne iz "kandži vremena" i iz toga poluči iskustvo. Bogatstvo Kronosa je iskustvo. Vrijeme liječi sve rane i pomaže nam izvući stvarno iskustvo. Tko kvalitetno ne koristi vrijeme, tko kroz vrijeme ne uči i ne sazrijeva, njega vrijeme počinje proždirati. Tko ne ukloni uzrok bolesti, postaje kronično bolestan; tko ne ukloni uzrok

nezadovoljstva, postaje kronično nezadovoljan; tko se neprestano ne obnavlja i prepušta se svakodnevnoj rutini, postaje kronično umoran.

Stvarno rješavati probleme znači zadobiti moć nad samim sobom, odnosno nad svojim strahovima, egoizmom, nad svojom agresivnošću, taštinom, nemarom itd. Pasivnu i neosvijestenu osobu vrijeme "proguta". Kada se problemi ne rješavaju, mnogi od njih postaju kronični. Kada bježimo od života, imamo osjećaj da nam vrijeme bježi. Stres i pritisak sve se više povećavaju, a istovremeno se produbljuje i strah od slobodnog vremena, koje istog časa trošimo da se ne bismo morali susresti sa samim sobom.

Ali za aktivnu i osviještenu osobu Kronos je kao stari mudrac. Takva osoba, naime, vrijeme pretvara u iskustvo i put koji vodi do nje same. Budući da teškoćama pristupa aktivno, ne osjeća pritisak, već vrijeme shvaća kao nešto što je nužno da bi sve što je uzela u zadatak moglo izrasti i sazreti, te kao nešto što joj uvijek pruža nove prilike.

¹Frau Holle je priča braće Grimm. U priči vrijedna pokćerka skače u bunar kako bi povratila izgubljeno vreteno te se budi u drugom svijetu. Putuje i putem pomaže onima kojima je pomoć potrebna (vadi kruh iz peći, trese stablo koje više ne može nositi svoje zrele jabuke, pomaže gospođi Holle u kućanskim poslovima). Kad se zaželi doma, gospođa Holle je provodi kroz vrata koja na nju prosipaju zlatnu prašinu. Kada se sva u zlatu vrati kući, to vidi njezina polusestra koja poželi dobiti isti poklon. Spušta se u bunar, ali nije spremna nikome pružiti pomoć. Zauzvrat biva polivena katranom koji nije mogla sa sebe oprati cijeli život..

Kairos - prava prilika

Upravo ovdje na poprište stupa Kairos. On je najmlađi Zeusov sin i Kronosov unuk. Smatralo ga se bogom pravoga trenutka i prave prilike. Prikazivan je kao mlađić s krilatom stopalima jer, kao i dobra prilika, brzo izmiče. Bez kose je, odnosno ima samo jedan pramen kose sprijeda, jer priliku treba ugrabiti kao čuperak. U jednoj ruci drži vagu kojom važe vrijeme, a u drugoj oštro sječivo kojim presijeca nekorisne spona koje nas drže zarobljenima u prošlosti i time nam otvara vrata u budućnost. Kronos mjeri količinu proteklog vremena, koje predstavlja prošla iskustva, a Kairos označava sadašnji trenutak, bezdimenzionalnu točku sadašnjosti. Kairos otkriva novu dimenziju vremena, koju obično ne opažamo, a to je kvaliteta vremena, pravi trenutak. Mačka može satima trčati za mišem dok na kraju od iscrpljenosti ne onemoća, ili može mirno i pažljivo čekati priliku da ulovi miša jednim pokretom šape. Da bismo ugrabili priliku, potrebni su nam unutarnji mir i pažnja, koje ne možemo imati ako neprestano jurimo amo-tamo. Ako želimo uloviti pravu priliku, moramo točno znati kamo želimo doći. Život nam neprestano pruža mnogobrojne prilike, one su poput bezbrojnih vlakova koji prolaze mimo stanica. Kairos ne znači uloviti bilo koji vlak, već uloviti vlak koji će nas odvesti kući. Kairos nam pomaže da u pravom trenutku ispravno postupimo. To znači izvaditi kruh iz peći i protresti jabuke sa stabla kada vrijeme za to sazre.

U skladu s time, vrijeme ne možemo nikada izgubiti, već samo prilike. Tko ulovi Kairosa, tko ugrabi pravu priliku, on pretvara vrijeme u put, a put u cilj. U tom smislu možemo lako razumjeti riječi Victora Hugoa: "Budućnost ima više imena – za slabe zove se *Nedostižno*, za strašljive *Nepoznato*, a za hrabre *Prilika*."

Vrijeme - naš prijatelj ili neprijatelj

Kronos i Kairos razotkrivaju nam dva aspekta vremena – količinu i kakvoću; dugotrajnu prošlost sa svojim iskustvima i trenutnu sadašnjost sa svojim prilikama. O nama ovisi hoće li vrijeme postati naš prijatelj ili neprijatelj. Što smo više raspršeni i više jurimo od jedne do druge obaveze, vrijeme brže teče i ne prodiremo do onih dubina u kojima bismo mogli otkriti riznicu iskustava. A još više prilika propuštamo zato što nemamo potreban mir i usredotočenost. Što smo više usredotočeni, naši su trenuci intenzivniji i dublji, a osim toga, tada smo i pažljiviji za moguću pravu priliku koju možemo uhvatiti za "čuperak". Što smo neodlučniji, gubimo više vremena, jer nam izmiču prilike, a što smo odlučniji i spremniji na rizik, dobivamo više vremena. Ako se sve dobro završi, znači da smo iskoristili priliku, u suprotnom barem smo stekli iskustvo. Što više mjerimo vrijeme po njegovoj količini, više gubimo kvalitetu sadašnjeg trenutka. Željeli bismo imati sve više i više vremena, ali ga zapravo ne znamo dobro iskoristiti. Što više otkrivamo kvalitetu vremena, više cijenimo svaku minutu. Pola sata sadržajnog razgovora vrijednije je od pet sati zajedničkog gledanja televizije.

Ako želimo da vrijeme postane naš prijatelj, moramo nastojati da nam prijatelji postanu i naš život i put koji nam je suđen. Ako postanemo jedno sa svojim putem, vrijeme postaje vječnost – tada smo kao putnik u vlaku koji mirno putuje, a udari vjetra su poput kipara koji iz gruboga kamena kleše naše unutarnje biće. ☞

Sa slovenskog prevela: Marija Pejčević

ALBERT EINSTEIN

O ZNANOSTI I ZNANSTVENICIMA

Slavni fizičar i filozof Albert Einstein pred rastućim je nacizmom napustio Europu 1933. godine i otputovao u Ameriku gdje je nastavio svoj znanstveni rad u *Institutu za napredne studije* Sveučilišta Princeton. Tamo je proveo dvadeset i dvije godine života, sve do smrti 1955. godine.

Alice Calaprice, glavna urednica Princeton University Pressa, fascinirana briljantnim, originalnim znanstvenikom koji je na univerzum gledao kao na *veliki i vječni misterij*, u svojoj knjizi *The Ultimate Quotable Einstein* sabrala je njegove poglede na različita područja života. Knjiga otkriva Einsteina ne samo kao slavnog znanstvenika nego i kao izuzetnog i nadasve inspirativnog čovjeka. U knjizi nailazimo i na znakovito opažanje Maxa Borna, njegova dugogodišnjeg prijatelja i kolege s berlinskog sveučilišta, koji je i sam bio dobitnik Nobelove nagrade za fiziku: *On je znao, kao što je i Sokrat znao, da ne znamo ništa.*

* * *

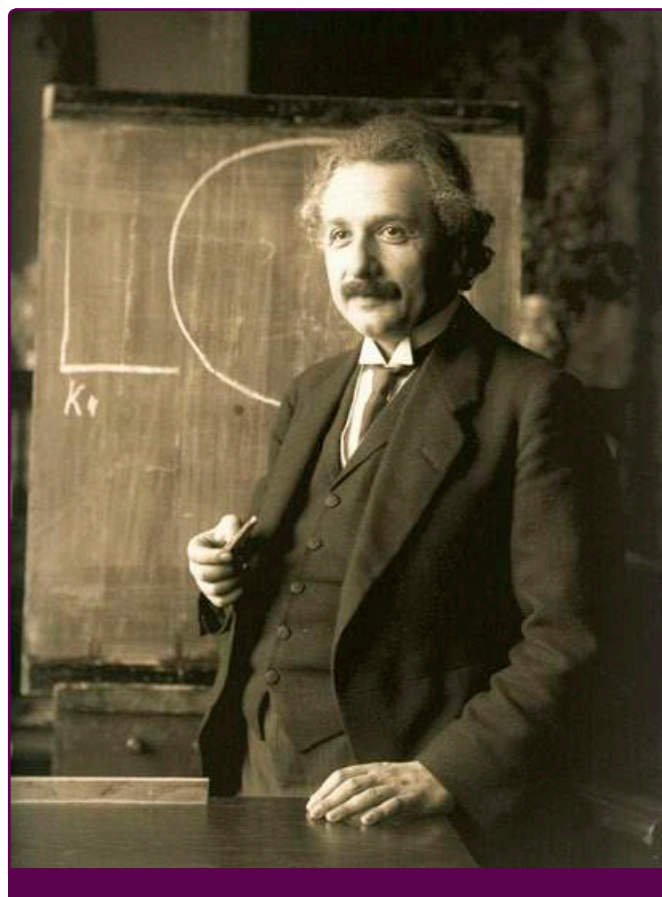
Tamo gdje svijet prestaje biti mjesto naših osobnih nadanja i želja, tamo gdje svijet gledamo kao slobodna bića, puna divljenja, pitanja i opažanja, tamo ulazimo u područje umjetnosti i znanosti. Bavimo se znanošću kad rekonstruiramo jezikom logike ono što smo vidjeli i doživjeli; bavimo se umjetnošću kad komuniciramo pomoću formi čije poveznice nisu pristupačne svjesnom umu, ali koje intuitivno prepoznajemo kao nešto značajno.

Priroda nam pokazuje tek rep lava, ali ja uopće ne sumnjam da je lav dio nje iako nam se, zbog svoje veličine, ne može pokazati u cijelosti. Mi ga vidimo samo na način na koji bi ga vidjela buha koja se odmara na njemu.

Stanje uma koje omogućava čovjeku baviti se ovim poslom [znanost] ... srodno je onome kod vjernika ili ljubavnika; svakodnevno nastojanje ne proizlazi iz neke namjere ili programa, već izravno iz srca.

Priroda rijetko odaje koju od svojih veličanstvenih tajni!

Nakon što se dosegne visoki stupanj tehničke vještine, znanost i umjetnost teže tome da se sjedine u estetici, plastičnosti i formi. Veliki znanstvenici ujedno su i umjetnici.

Što se više traga za kvantima, to se oni bolje skrivaju.

Moje zanimanje za znanost oduvijek je u biti bilo ograničeno na proučavanje principa... To što sam malo publicirao upravo je zbog toga, jer je ta velika potreba da shvatim principe uzrokovala da sam većinu svog vremena proveo u bezuspješnom nastojanju.

Sve teorije u fizici, kao i matematičko izražavanje, trebaju biti opisane tako jednostavno da ih i dijete može razumjeti.

Znanstvenik vidi nagradu u onome što Henri Poincaré zove radošću razumijevanja, a ne u mogućnostima primjene, čemu vode svi izumi.

Briga za čovjeka i njegovu sudbinu uvijek mora biti na prvom mjestu kod svih tehnoloških nastojanja... kako bi djela naših umova čovječanstvu bila milost, a ne prokletstvo. Nemoj to nikad zaboraviti usred svojih dijagrama i jednadžbi.

Zašto nam ova veličanstvena primijenjena znanost, koja nam olakšava rad i život, donosi tako malo radošti? Odgovor je jednostavan: zato što još nismo naučili kako se njome razumno služiti.

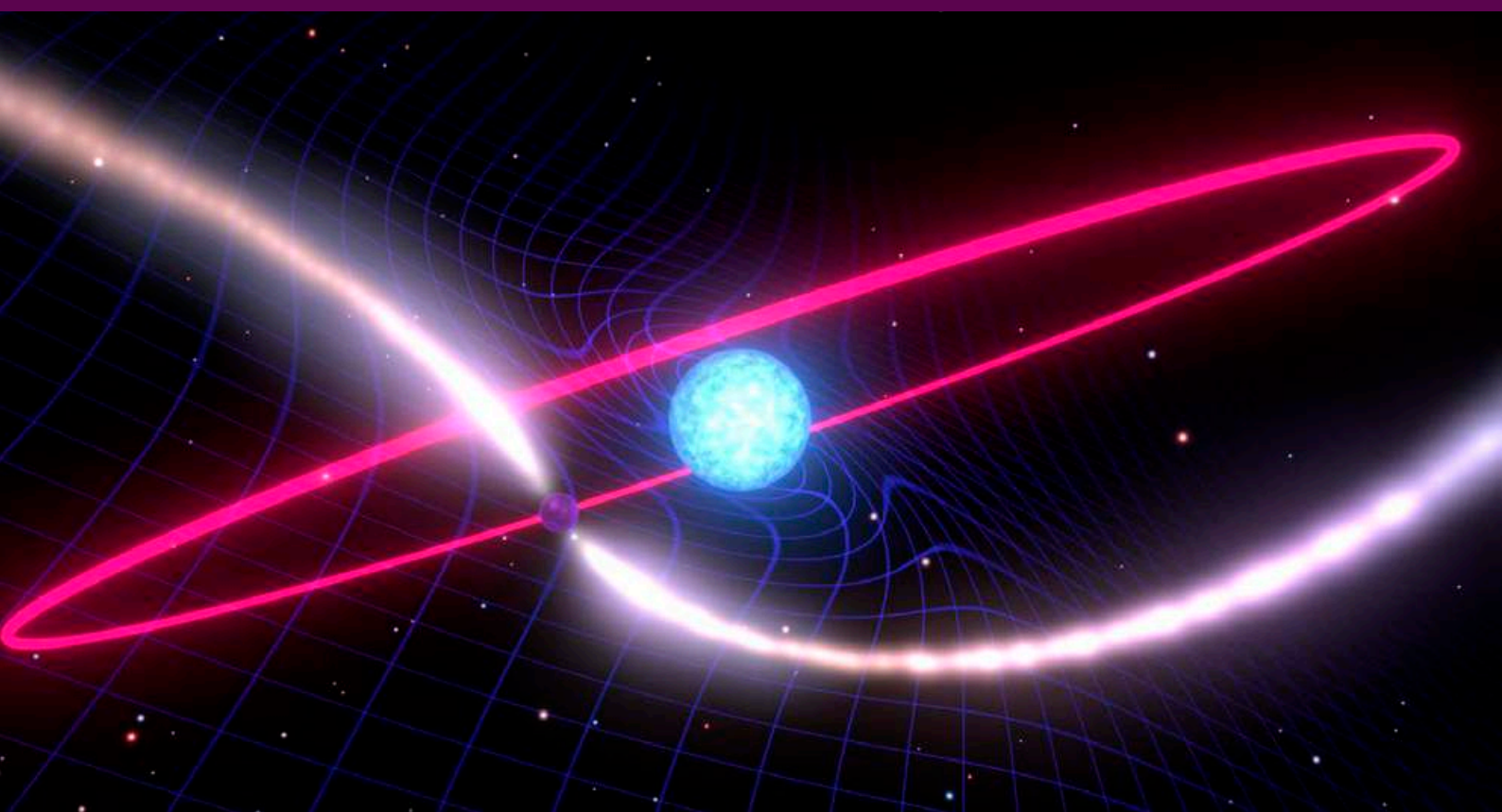
Godine tjeskobnog traganja u tami za istinom koju osjećamo, ali je ne možemo iskazati, intenzivnu želju te smjenjivanje čas uvjerenja čas sumnje dok se ne dosegne jasnoća i razumijevanje - to može razumjeti samo onaj tko je to iskusio.

Ono što oplemenjuje čovjeka i obogaćuje njegovu prirodu, nije rezultat znanstvenog istraživanja, već nastojanje da se razumije prilikom obavljanja kreativnog i nepristranog intelektualnog rada.

Znanstveno istraživanje temelji se na pretpostavci da su svi događaji, uključujući i čovjekove postupke, određeni zakonima prirode.

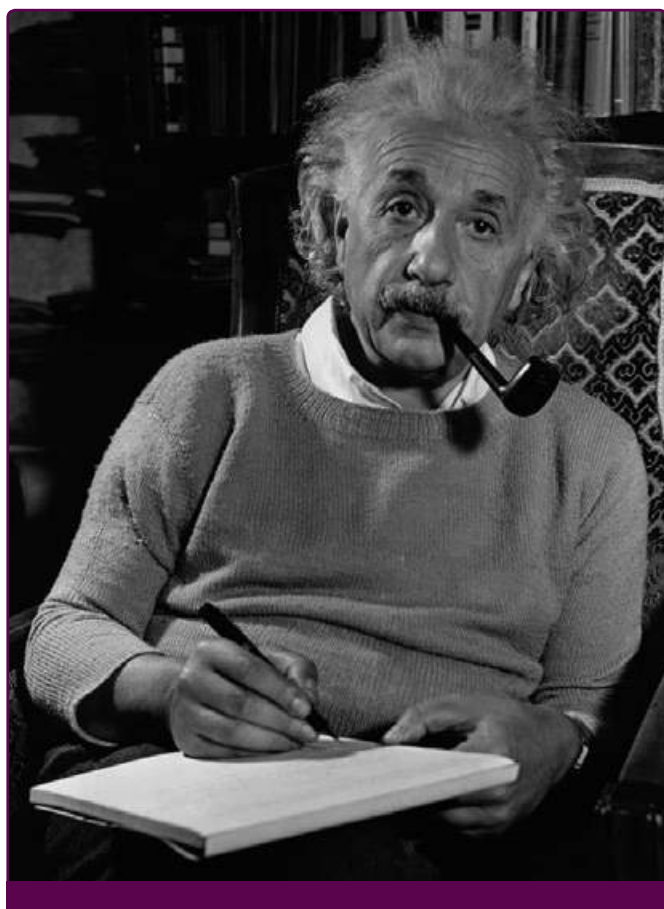
Sva znanost nije ništa drugo do istančavanje svakodnevnog razmišljanja.

Još uvijek se borim s istim problemima kao i prije deset godina. Uspijevam u malim stvarima, ali pravi cilj ostaje nedostižan, iako se ponekad čini nadomak ruke. Teško je, ali je vrijedno toga: teško, jer je cilj iznad mojih mogućnosti, ali vrijedi zato što čini da se postane ravnodušnim prema nedaćama svakodnevnog života.

Fizikalni koncepti slobodna su kreacija ljudskog uma i nisu, koliko god se to činilo, isključivo određeni vanjskim svijetom.

Ne može biti znanosti bez uvjerenja da je moguće razumjeti stvarnost pomoću teoretskih konstrukcija, bez uvjerenja u unutarnju harmoniju našeg svijeta. To uvjerenje jest i uvijek će biti temeljni motiv svih znanstvenih djela.

Kao znanstvenik, vjerujem da je priroda savršena struktura, promatrano sa stajališta razuma i logičke analize.

Vjerujem da strašno propadanje etičkih standarda proizlazi prvenstveno iz mehanizacije i depersonalizacije naših života – strašan nusprodukt znanosti i tehnologije. Nostra culpa!

Teorija je to impresivnija što je veća jednostavnost njezinih pretpostavki, na što više različitih stvari se odnosi i što je šire područje njezine primjene.

Moguće je da postoje ljudske emanacije za koje ne znamo. Sjećaš li se kako su svi bili skeptični u vezi s električnom strujom i nevidljivim valovima? Znanost je još u povojima.

Neobično je da se znanost, koja se davnih dana činila bezopasnom, razvila u noćnu moru od koje svi strepimo.

U nastojanju da se bavimo znanošću, mali su izgledi za ostvarenje nečeg značajnog – čak i za vrlo darovite osobe... Postoji samo jedan izlaz: posveti glavninu svog vremena praktičnom radu... koji je u skladu s tvojom prirodom, a ostatak vremena potroši na učenje. Tako ćeš biti sposoban... voditi normalan i uravnotežen život, čak i bez posebnog blagoslova muza. ☞

Sengleskog prevela: Majda Pilat

NUTARNJA ČISTOĆA

Marta Mihičić

Kao što možemo dati samo ono što imamo, isto tako možemo izraziti samo one karakteristike svog istinskog bića koje negujemo i oblikujemo. U skladu s tim određuju nas oni sadržaji kojima je dnevno okupirana naša svijest; ono što čitamo, opažamo, o čemu mislimo, sanjamo i čemu težimo, snažno utječe na ono što činimo i na ono što postajemo.

Tako čovjek, poput zrcala, drevnog simbola psihe, misli i osjećaja, odražava ono čemu je okrenut. Da bi moglo odraziti najljepši dio nas, zrcalo treba biti čisto.

Zašto čistiti svoje zrcalo?

Što više čistiš zrcalo srca, to više će se stvari u njemu zrcaliti, to više zastrtih se tajni otkriti. (...) Što ti je srce

čistije, to nutarnjim okom više vidiš. (Rumi)

Prema Plotinu, istinsko je čovjekovo biće blistavo i čisto poput dijamanta. Predstavlja ga u jednom ključu i grčka božica Artemida – simbol izvorne čistoće s kojom dolazimo na svijet. Rođenjem, dijamant *pada u blato* i na njega se kaleme elementi koji mu ne pripadaju, ali njegova nutarnja ljepota ostaje netaknuta.

A prirodu svake pojedinačne stvari treba istraživati s obzirom na to njezino čisto stanje, ako je to što je pridodano uvijek prepreka za spoznaju toga čemu je to pridodano. (Plotin, Eneade)

Da bi zasjao u punom sjaju, čovjek se treba pročititi.

Od čega čistiti svoje zrcalo?

Platon u djelu *Država* daje sliku morskog božanstva Glauka koje je iznutra i po prirodi lijepo, ali su s vremenom po njemu do neprepoznatljivosti prirasle školjke, mulj i kamenje.

Poput Glauka, dnevno smo izloženi različitim okolnostima i uvjetima, dopuštamo neprikladnim sadržajima da nas putem medija kontaminiraju, na udaru smo raznih banalnih razgovora, na nas se kaleme razni nerazriješeni međuljudski odnosi.

Poput dobro čuvane tajne zadržavamo u sebi boli, neuspjehe, ljubomore, zavisti, nebrojena sjećanja na razne neugodne situacije i ustrajemo u tim stanjima koje naš unutarnji dom pretvaraju u nelagodno mjesto za boravak.

Kako čistiti svoje zrcalo?

Apolonu, bogu koji *pročišćava, koji pere, koji oslobađa, iskupljuje* (Platon, *Kratil*) u Delfima je bilo posvećeno proročište na čijem je pročelju pisalo *Upoznaj samoga sebe*.

To je preduvjet za sva nastojanja koja ćemo poduzeti u smjeru pročišćenja. Ne prepoznajući što je istinski naše, ljudsko, a što se pridodalo, nećemo znati što je potrebno odstraniti. Taj se zahtjev prvenstveno odnosi na upoznavanje

naših skrivenih potencijala kojima obiluje svako ljudsko biće.

Koje su to ljudske karakteristike koje možemo svakodnevno svjesno izražavati?

Biti pravedan u svojim djelima i umjeren u željama, suosjećati s onima koji pate, izražavati velikodušnost ne očekujući ništa zauzvrat, ustrajati u dobrim djelima, oprostiti i biti milostiv...

Gledaj na svaki susret kao na priliku za pomaganje, ali budi istodobno svjestan da je to i sredstvo za vlastito pročišćavanje. (Sri Ram)

Apolon, bog Sunčeve svjetlosti, još je nazivan *Onaj koji svojim strijelama daleko cilja*, jer odapinje svoje strijele u potrazi za istinom. Blizanka mu Artemida, božica šume, Mjeseca i lova, također *cilja*. Njezina je budna pažnja u stanju stalne napetosti jer ona lovi – uklanja ono animalno i instinktivno, odvaja loše od dobrog, beskorisno od korisnog... Poput Pepeljuge, razdvaja žito od kukolja. Ona je gospodarica životinja jer vlada nagonskim. Odstrel svega suvišnog simbol je procesa pročišćenja.

Pročišćenja nema bez nutarnje borbe sa samim sobom, svojim lošim navikama, strahovima, nedostacima, fantazijama... Da bi se lotos, simbol čistoće i mudrosti, u potpunosti otvorio prema Suncu, potrebno mu je prvo probiti se kroz mulj i mutne vode. Po izlasku, pokazuje svu svoju raskoš i ljepotu.

No, istovremeno, nužno je znati živjeti u zaprljanom svijetu, a ne biti zaprljan. To ne znači udaljiti se od svijeta, već u sebi pronaći izvor dobrog i lijepog, i pustiti ga da navodnjava sve što mislimo, govorimo, osjećamo i činimo. ☸

*Sunce ne svijetli Suncu, Zemlja
ne svijetli Zemlji, ni jedno tijelo
ne svijetli sebi, već svako svjetleće
tijelo svijetli u prostoru oko sebe.*

Giordano Bruno